

Якушев І. М.

Важливою складовою трудових правовідносин є виконання працівником обов'язків протягом визначеного у трудовому договорі робочого часу. Кодекс законів про працю України (далі КЗпП України) встановлює три види тривалості робочого часу: нормальна тривалість (ст. 50); скорочений робочий час (ст. 51); неповний робочий час (ст. 56) [1]. Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень, а скороченого - не більше 36 годин на тиждень. Відповідно до Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо), у період дії воєнного стану нормальна тривалість робочого часу може бути збільшена до 60 годин на тиждень, а скорочена тривалість робочого часу не може перевищувати 40 годин на тиждень [2, ст. 6]. Тривалість неповного робочого часу законодавством не визначена і встановлюється за домовленістю між працівником і роботодавцем пропорційно до нормальної чи скороченої тривалості робочого часу.

Поряд з тривалістю робочого часу важливим для працівника є режим робочого часу, під яким розуміють розподіл часу роботи в межах доби чи іншого календарного періоду. Як зазначають автори підручника «Трудове право України» за редакцією О. М. Ярошенка, режим робочого часу включає : тривалість робочого тижня; роботу на умовах ненормованого робочого дня; тривалість щоденної роботи (зміни); кількість змін на добу; час початку і закінчення роботи; чергування робочих та неробочих днів. Він поділяється на загальний (п'ятиденний або шестиденний робочий тиждень з двома або одним вихідним днем відповідно) і спеціальний (робота змінами, гнучкий режим робочого часу, ненормований робочий час, вахтовий метод організації робіт, роздроблений робочий день тощо) [3, с. 202].

Значний вплив на правове регулювання режиму робочого часу мало запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 [4] та введення в Україні воєнного стану [5]. Зокрема, 30 березня 2020 року Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» було викладено у новій редакції статтю 60 КЗпП України, яка передбачала гнучкий режим робочого часу і виконання роботи дистанційно [6]. Проте, вже 4 лютого 2021 року Законом України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу вона була викладена у новій редакції, а КЗпП України було доповнено статтями 601 Надомна робота і 602 Дистанційна робота [7].

18 липня 2022 року Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом» КЗпП України доповнено статтею 211 Трудовий договір з нефіксованим робочим часом, у якій визначено, що це особливий вид трудового договору, умовами якого не встановлено конкретний час виконання роботи, обов'язок працівника виконувати яку виникає виключно у разі надання роботодавцем передбаченої цим трудовим договором роботи. При цьому режим роботи та тривалість робочого часу, необхідного для виконання відповідної роботи, роботодавець погоджує з працівником [8].

Протягом дії воєнного стану режим робочого часу є істотною умовою трудового договору у випадку застосування до трудових відносин спрощеного режиму регулювання, передбаченого Главою III-Б, якою доповнено КЗпП України Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» [9].

Трудовим договором визначається також режим робочого часу і домашнього працівника, зокрема, можливість поділу робочого часу на частини та можливість передбачити у трудовому договорі періоди очікування, які вважаються годинами роботи, що передбачено Главою XI-A «Праця домашніх працівників», якою доповнено КЗпП України Законом України від 25 квітня 2024 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання праці домашніх працівників» [10].

Перераховані вище зміни у законодавстві про працю щодо режиму робочого часу свідчать про намагання законодавця більш повно врегулювати зазначені відносини. Однак, такі зміни хоч і мають єдиний предмет правового регулювання, зазначені у різних главах КЗпП України, що створюватиме перешкоди у правильному і однаковому застосуванню правових норм. На нашу думку, необхідно всі норми, які регулюють тривалість та режим робочого часу, помістити в Главу IV Робочий час КЗпП України.

Література

1. Кодекс законів про працю України : затв. Законом Верховної Ради Української РСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII. *Відом. Верхов. Ради Української РСР*. 1971. додаток до № 50. Ст. 375 (із змінами).
2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20> (дата звернення: 12.09.2024)
3. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. – 376 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2022/07/27/Trudove.pravo.Ukrayiny.26.07.2022.pdf> (дата звернення: 12.09.2024)
4. Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19 : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211. *Урядовий кур'єр*. 2020. 12 березня. (№ 47).
5. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. *Голос України*. 2022. 24 лютого. (№ 37).
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX. *Відом. Верхов. Ради України*. 2020. № 18. Ст. 123.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу: Закон України від 04.02.2021 р. № 1213-IX. *Відом. Верхов. Ради України*. 2021. № 20. ст. 178.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом: Закон України від 18.07.2022 р. № 2421-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-20> (дата звернення: 12.09.2024)
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність: Закон України від 17.07.2022 р. № 2434-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20> (дата звернення: 12.09.2024)
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання праці домашніх працівників: Закон України від 25.04.2024 р. № 3680-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3680-20> (дата звернення: 12.09.2024)